

ОРГАНІЧНЕ ТВАРИННИЦТВО: ПЕРЕВАГИ, ПРИНЦИПИ, ПРОБЛЕМИ

І. В. Ковальчук, к. с.-г. н., доцент
І. І. Ковальчук, к. вет. н.
Поліський національний університет

Органічне тваринництво – це діяльність виробництв, пов'язаних з розведенням (виробництвом) с.-г. тварин (в т. ч. птиці та комах) відповідно до законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції. Органічне тваринництво (в тому числі птахівництво, бджільництво), а також органічна аквакультура, поряд із виробництвом органічних харчових продуктів та кормів належать до галузі органічного виробництва.

Історично тваринництво завжди відіграло головну роль у системах органічного виробництва продуктів харчування. В роки становлення руху органічного тваринництва (20-ті–50-ті роки ХХ століття) типові органічні ферми Великої Британії, континентальної Європи і Північної Америки інтегрували тваринництво з ростом виробництва як продовольчих, так і кормових культур [3, 4].

Управління органічним тваринництвом має бути спрямовано на використання методів природного розведення тварин, мінімізацію всіх видів стресу, активну профілактику захворювань, поступову відмову від використання хімічних алопатичних ветеринарних препаратів.

Деякі органічні ферми орієнтовані на максимальну ефективність виробництва на одну тварину або на один гектар, інші ферми зосереджені на якості продукції, самодостатності, грамотному маркетингу, заповненні окремих ніш ринку тощо.

Головною метою органічного тваринництва є цінісний підхід до здоров'я с.-г. тварин через комфортні умови утримання, годівлі, експлуатації, профілактику захворювань. Реалізація цієї мети є підґрунтям для отримання високоякісного багатофункціонального органічного господарства [4].

Спеціальні закони, що підтримують органічне сільське господарство, були прийняті в окремих європейських країнах ще в кінці 1980-х років. З 1992 року в рамках ЄС почалася повномасштабна підтримка органічного сільського господарства після прийняття Європейського законодавчого акту-директиви ЄС 2078/91. У ньому дано чітке визначення органічних господарств, детально описана процедура їх атестації та сертифікації, розкрито механізми отримання субсидій. У 1999 році побачило світ Положення ЄС, що містить основні приписи з виробництва органічної продукції тваринництва [2].

Наразі правила ведення органічного тваринництва в Україні регламентуються Постановою Ради ЄС № 834/2007, № 889/2008, глава 2, статті 7–18; 19–21; рівнозначним стандартом з органічного виробництва та переробки для третіх країн, що еквівалентний до Постанови Ради ЄС № 834/2007 та № 889/2008; Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2496–VIII від 10.07.2018, що набрав чинності 02. 08. 2019 року (даний закон встановлює вимоги до виробництва органічної продукції за галузями, її обіг, маркування та реалізацію, а також механізм сертифікації органічного виробництва) [1, 2].

До переліку основних вимог ведення органічного тваринництва належать:

1. «Вихідний матеріал» для тваринництва повинен мати органічне походження, тобто повинен бути придбаний в органічних господарствах; натомість для неорганічних тварин встановлюється перехідний період.

2. При виборі тварин перевага надається породам, адаптованим до регіональних умов навколишнього середовища, менш схильним до хвороб.

3. При заготівлі кормів, перевага віддається кормам власного виробництва (до згодовування допускаються тільки ті корми мінерального походження і вітаміни, які виготовлені без використання генетично модифікованих організмів).

4. Для лікування тварин можуть застосовуватися засоби рослинного походження або гомеопатичні препарати; антибіотики, гормони, використання стимуляторів росту і збільшення продуктивності забороняється.

5. Кількість тварин в господарстві повинна відповідати розмірам оброблюваних сільгоспугідь (на 1 га має припадати не більше 2 корів).

6. Тварини не повинні утримуватися на прив'язі, для них необхідно створювати умови, що задовольняють їх біологічні потреби відносно пересування, споживання кормів і води, стадної та комфортної поведінки.

7. Транспортування на забій мусить виключати стрес, а процес забою – відбуватись без завдання фізичного болю (мук) тваринам.

Для ведення органічного тваринництва важливе значення має дотримання правил органічного виробництва та ведення і організація роботи з документацією. Кожне органічне господарство зобов'язане мати наступні документи:

1. Офіційний реєстр тварин, з відповідною до виду тварин індивідуальною системою ідентифікації або групову ідентифікацію дрібних тварин.

2. Ветеринарний паспорт тварин із списком виконаних профілактичних та лікувальних заходів, точними назвами препаратів, що застосовувались при лікуванні, вакцинації, протипаразитарній обробці тварин.

3. Документація походження та руху поголів'я: розведення, висиджування, закупівлі, продажу, вибраковки, загибелі тварин тощо.

4. Раціони (включно з щоденним раціоном), кількість грубих та концентрованих кормів, розподіл раціону по видах, вікових групах тварин та за сезонами.

5. Записи заготівлі, зберігання та використання кормів.

6. Опис і документи для усіх закуплених кормів, список постачальників.

7. ГМО декларації для придбаних кормів, що містять або виготовлені з наступних культур: кукурудза, ріпак, картопля, цукровий буряк.

8. Документація лікування тварин, зокрема список всіх використаних препаратів (назва препарату, діюча речовина, виробник, діагноз, причини для застосування, термін лікування та період виведення: подвійний від того, що зазначено в анотації або ж 48 годин (за умови, що в анотації зазначена інформація не вказана). Важлива чітка ідентифікація тварин під час лікування.

9. Акти проведення диспансеризації, профілактичних заходів (вакцинації, дегельмінтизація тощо).

10. Документація на баланс і обіг ветеринарних препаратів.

11. Документація щодо отриманої продукції тваринництва: надої молока, виробництво м'яса, кількість яєць тощо та документація, яка відображає потік продукції (вироблено, перероблено, на зберіганні, продано тощо).

12. Розрахункові рахунки, товарно-транспортні накладні, акти прийому-передачі тощо продажів та закупівель: насіння, посадкового матеріалу, добрив, кормів, кормових добавок, лікарських та інших засобів, продукції тваринництва та тварин, тобто фіксація будь-яких витрат, що стосуються с.-г. діяльності.

13. Документація щодо контролю за шкідниками та паразитами: інформація про обробку приміщень та обладнання з переліком використаних засобів, детальні специфікації на засоби.

14. Схеми складських приміщень, корівників, свинарників, вигульних майданчиків, ділянок або сховищ для гною, кошар, приміщень для переробки продукції тваринництва тощо.

15. Записи скарг споживачів на продукцію з вимогами відповідних Стандартів; фіксація проведення відповідних заходів з усунення зазначених скарг, з урахуванням усіх вимог сертифікації.

Всю зазначену документацію необхідно зберігати щонайменше 5 років. Проте, слід зазначити, що є універсальні проблеми, пов'язані з органічним тваринництвом. Однією з них є неусвідомленість споживачів щодо основних характеристик та переваг органічної продукції, дана проблема базується на низькому рівні їх обізнаності. Так, органічна продукція порівнюється з «біологічною», «натуральною», «екологічною» тощо. З цим пов'язана і наступна проблема – незначні обсяги реалізації органічної продукції на внутрішньому ринку. У цілому внутрішній ринок органічної продукції з розрахунку на одного споживача становить 0,68 євро, тоді як у світі 10–11 євро.

Органічне тваринництво є перспективним напрямом виробництва органічної продукції, що суттєво може підвищити загальний рівень конкурентоспроможності на ринку сільгосппродукції в державі та за її межами. Україна володіє високим потенціалом щоб посісти провідне місце серед виробників органічної продукції у світі.

Список літератури

1. Закон «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» № 2496–VIII від 10.07.2018. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Постанови Ради ЄС. Режим доступу : <http://organicstandard.com.ua>

3. Пфайффер Э. Плодородие земли, его поддержание и обновление– Львов: Федерация органического движения Украины, ЛА «Пирамида», 2010. – 334 с.

4. Штайнер Р. Курс лекций по сельскому хозяйству. – Львов : Федерация органического движения Украины, ЛА «Пирамида», 2009. – 300 с.